
بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء سطح حجاب و عفاف
(مورد مطالعه: دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر)

لیلا افسری^۱

چکیده:

پوشش اسلامی به عنوان غذای روح و به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم تلقی می‌شود که مصونیت اخلاقی، خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازداری باطنی و از همه مهم تر امنیت اجتماعی را فراهم می‌سازد که پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است، چرا که پوشش و لباس هر انسانی پرچم کشور وجود اوست، پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده و با آن اعلام می‌دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می‌کند.

تحقیق حاضر به بررسی وضعیت حجاب و عوامل تأثیرگذار در بد حجایی از قبیل خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و فردی پرداخته است، روش انجام پژوهش پیمایشی و از نوع همبستگی است و به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه بین نمونه آماری که تعداد ۲۰۰ نفر از دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر از رشته‌های مختلف بوده و به صورت روش تصادفی انتخاب گردیده اند مورد سنجش قرار می‌گیرد. براساس نتایج به دست آمده بین عوامل خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و فردی با رعایت حجاب اسلامی رابطه وجود دارد.

واژگان کلیدی:

ارتقاء، حجاب، عفاف، تعمیق باورها، اوقات فراغت دانشجویان، بدحجایی

مقدمه

همه ادیان دارای نشانه‌های گوناگونی هستند که دین اسلام نیز از این امر مستثنی نمی‌باشد و یکی از نمادهای آن داشتن حجاب اسلامی برای زنان است که به علت پیامدهای بسیار فردی و اجتماعی، حساسیت زیادی دارد. در جامعه اسلامی ایران، پوشش زنان به عنوان یک هنجار مثبت اجتماعی، فرهنگی و دینی است که متاسفانه به علل مختلفی، چرخش در نگرش به هنجارهای جامعه در زمینه‌های مختلف از جمله حجاب به وجود آمده که تا حدود زیادی نگرش مثبت حجاب را تحت الشعاع خود قرار داده و التزام به این واجب شرعی را سست نموده است.

یکی از پر دامنه‌ترین موضوعاتی که در دنیای امروز راجع به زن و حیات اجتماعی او و ارزش وجودی و عفاف و گوهریت او مطرح است موضوع پوشیده بودن یا حجاب و در صدف بودن زنان می‌باشد و این مسئله‌ای است که بحث‌های موافق و مخالف را در جوامع غرب و شرق برانگیخته است، حجاب جزئی از تمدن، فرهنگ، آداب و رسوم اسلامی و شریعت اسلامی است و آنچه مهم به نظر می‌رسد اثرات حجاب است. چرا که سلامت اجتماع در گرو آن است و زن رحمت خدا و ریحانه‌ای است از جانب حق و موجودی است که خداوند تبارک و تعالی او را ظریف، زیبا و دنیای مهر و محبت ساخته است. زن حیثیتی را دارا می‌باشد که با تمام لطافت و عطوفتش در مواقع مهم و به جا می‌تواند آن چنان رشادت و شهامتی از خود نمایان سازد که شاید بسیاری از مردان توانایی آن را نداشته باشند. در دیدگاه اسلام زن یک مربی است که قادر است در دامن عفت و شرف خود، جوانان برومند، متدین، خدانشناس و خدمتگزار به اجتماع بشری تحویل دهد. حجاب و پوشش برای دختران و توجه به حریم عفف و حراست آن از اصیل‌ترین سنگر زنان و از سودمندترین عمیق‌ترین قانون الزامی آفرینش برای آنان و جامعه است.

در این میان دانشگاه‌ها جدای از جامعه نبوده و به علت موقعیت خاص شان از نظر فضای علمی، حساسیت بیشتری دارند و اساسی‌ترین بحث فرهنگی در دانشگاه‌های جامعه اسلامی ایجاد دانشگاه اسلامی است که یکی از مصادیق اسلامی بودن آن پوشش مناسب اسلامی دانشجویان اعم از دختر و پسر است.

با توجه به مطالب گفته شده ضرورت ارتقاء و رعایت حجاب اسلامی در دانشگاه آزاد اسلامی از اهمیت خاصی برخوردار است. در این تحقیق دلایل رعایت و یا عدم رعایت حجاب اسلامی در بین دانشجویان دختر مورد بررسی قرار گرفته و مهم‌ترین شاخص‌هایی

که مرتبط به رعایت و یا عدم رعایت این موضوع مهم فرهنگی می‌باشد از طریق بررسی نظرات دانشجویان دختر مورد مطالعه قرار گرفته است و در نهایت نسبت به ارائه راهکارهای لازم برای حل این موضوع اقدام شده است.

سؤال اصلی در این تحقیق این است که مهم‌ترین عوامل تأثیر گذار در رعایت حجاب اسلامی توسط دانشجویان دختر کدامند و کدامیک از این عوامل بر رعایت آن تأثیر گذار است.

ادبیات نظری و پیشینه پژوهش

شواهد تاریخی متعددی بر این مطلب دلالت دارد که پوشاک و پوشش در همان اعصار اولیه تاریخ وجود داشته و اصولاً انسان‌های عربان یا نیمه عربان یا وجود نداشته اند و یا کمیاب بوده اند. غیر از کتبی که در مورد تمدن در جهان بحث کرده و به این موضوع پرداخته می‌توان به کتبی که تاریخ لباس و پوشاک را در دوران گذشته مورد بررسی قرار داده اند مراجعه نموده تا به این نتیجه رسید.

حجاب و پوشش برای بانوان و توجه به حریم عفاف و حراست آن از اصیل ترین سنگر زنان و از سودمندترین و عمیق ترین قانون الزامی آفرینش برای آنان و جامعه است. به عبارت دیگر، حجاب سنگر سعادت و رستگاری زنان و جامعه است که اگر فرو ریزد عوامل پاک زیستی و شرافت فرو ریخته و موجب آلودگی خود و جامعه خواهد شد.

در سرزمینی که اسلام در آن ظهور کرد، زنان با صورتی گشاده و گریبانی چاک در معابر آمد و شد می‌کردند. برخی نویسندگان چنین اظهار نظر کرده اند که پوشش اسلامی نتیجه تعامل فرهنگی بین اعراب و ایرانیان و رومیان است و در نتیجه، اسلام نسبت به چگونگی حضور زن در برابر نا محرم قانون خاصی ندارد و آن چه امروز به صورت شرعی درآمده مستندی شرعی ندارد اما آن چه مسلم است حجاب به معنای پوشاندن بدن زن در برابر نامحرم از احکام ضروری دین اسلام است و مساله حجاب در دو سوره از سوره‌های قرآن کریم مطرح شده است.

در قرآن کریم برای وجوب حجاب و حدود آن چهار آیه که صراحت بر آن دارند ذکر شده است. آیه ۳۰ سوره نور و آیات ۲۳، ۳۳ و ۵۹ سوره احزاب، در آیه ۵۹ سوره احزاب خداوند می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: «جلبابها (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فروافکنند، این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است؛ (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده رحیم است. مفسران معانی متفاوتی را برای جلباب ذکر کرده که قدر مشترک همه آنها این است که جلباب پوششی است که بدن را به وسیله آن بوشانند. (شریعت‌مداری، ۱۳۷۲)

مفاهیم و تعاریف

حجاب واژه‌ای عربی است که زبان شناسان دو معنی اصلی را برای آن بر شمرده اند: حجاب به مفهوم مانع و حائل میان دو چیز است، خواه آن دو چیز از امور مادی و اشیای محسوس باشد و یا از امور معنوی و غیر محسوس، چنانچه راغب اصفهانی می‌گوید: الحجب و الحجاب المنع من اوصول، حجب و حجاب به معنای منع از وصول و رسیدن دو چیز به همدیگر است. (راغب اصفهانی، ۲۱۹)

حجاب به معنی ستر و پوشش

استعمال کلمه حجاب در مورد پوشش زن یک اصطلاح نسبتاً جدید است، اگر حجاب در مورد پوشش به کار برده می‌شود به اعتبار پشت پرده نشینی زن است و همین امر موجب شده که عده زیادی گمان کنند که اسلام خواهان این است که زن همیشه پشت پرده نشست و در خانه محبوس شده و بیرون نرود.

مفهوم عفاف

عفاف نیز واژه‌ای عربی است که با فرهنگ اسلامی و دینی وارد زبان فارسی شده است. عفاف را به معنای خود نگهداری و بازداشتن نفس انسانی از محرمات و خواهش‌های شهوانی دانسته اند. استاد شهید مطهری در این خصوص معتقد است: حیا و عفاف از ویژگی‌های درونی انسان است و حجاب به شکل و قالب و نوع و چگونگی پوشش بر می‌گردد. عفاف و خویشتن داری در برابر فزون خواهی شهوانی و کشش نفسانی دارای ویژگی‌های زیر است:

- ۱- خصلتی انسانی است ۲- حالتی درونی است ۳- در رفتار بروز می‌کند ۴- نشانه‌های بیرونی دارد ۵- با رفتار و نشانه‌های متناقض سازگار نیست.

رابطه حجاب و عفاف

همان طور که گفته شد دو واژه حجاب و عفاف به معنای منع و امتناع هستند. تفاوتی که بین منع و بازداری حجاب و عفاف است تفاوت در ظاهر و باطن است. به عبارت دیگر در

حجاب منع و بازداری مرتبط به باطن و درون انسان‌ها است. بنابراین بین حجاب و پوشش ظاهری انسان و عفت و بازداری باطنی او، تأثیر و تأثر متقابل وجود دارد. بدین ترتیب که هر چه حجاب و پوشش ظاهری بیشتر و بهتر باشد می‌تواند در تقویت و پرورش روحیه باطنی و درونی عفت تأثیر بیشتری داشته باشد و بالعکس هر چه عفت درونی و باطنی بیشتر باشد باعث حجاب و پوشش ظاهری بیشتری در مواجهه با نا محرم می‌گردد.

شهید مطهری در این خصوص می‌نویسد: حیا و عفاف از ویژگی‌های درونی انسان است و حجاب به شکل و قالب و نوع چگونگی پوشش بر می‌گردد. تفاوت ظاهر و باطن یا روح و جسد و گوهر و صدف را می‌توان تمثیل در این زمینه به کار برد. به گمان ما اینها دو حقیقت هستند و میزان وابستگی این دو نیاز به تأمل دارد. پس حیایی که در هر زنی وجود دارد در زن مسلمان زمینه‌های رشد و پرورش آن بیشتر فراهم است که از جمله آن زمینه‌ها می‌توان از امور زیر نام برد:

۱- پوشاندن بدن ۲- پنهان نمودن زینت‌ها ۳- سخن گفتن با جدیت و بدون نرمی و شوخی در گفتار جز با همسر و محارم

آثار و فواید حجاب

حجاب و پوشش دارای آثار و فواید زیادی در ابعاد مختلف است که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

الف) بعد فردی

یکی از فواید و آثار مهم حجاب در بعد فردی، ایجاد آرامش روانی بین افراد جامعه است که یکی از عوامل ایجاد آن عدم تهییج و تحرک جنسی است که در مقابل، فقدان حجاب و آزادی معاشرت‌های بی بند و بار میان زن و مرد به هیجان‌ها و التهاب‌های جنسی افزونی می‌بخشد.

ب) بعد خانوادگی

از فواید مهم حجاب در بعد خانوادگی، اختصاص یافتن لذت‌های جنسی به محیط خانواده و از طریق ازدواج مشروع است که باعث پیوند و اتصال قوی تر زن و شوهر و در نتیجه استحکام بیشتر کانون خانواده می‌گردد و برعکس، فقدان حجاب باعث انهدام خانواده است.

ج) بعد اجتماعی

از دیگر فواید حجاب که در بعد اجتماعی مطرح است حفظ و استیفای نیروی کار در سطح جامعه است، در مقابل بی حجابی و بدحجابی باعث کشاندن لذت‌های جنسی از محیط خانواده به اجتماع و در نتیجه تضعیف نیروی کار افراد جامعه می‌گردد.

د) بعد اقتصادی

استفاده از حجاب و پوشش به دلیل سادگی و ایجاد یکدستی در پوشش بانوان در بیرون منزل، می‌تواند از بعد اقتصادی نیز تأثیر در کاهش تقاضاهای مد پرستی بانوان داشته باشد.

بررسی وضعیت پوشش دختران در دانشگاه

یکی از مهم‌ترین تأثیر پذیری‌های جوانان در محیط‌های دانشگاهی، تأثیر پذیری در زمینه نوع پوشش و روابط است و جوان مسلمان به طرق مختلف ارتباطی متأثر از تمدن جدید در جهان غرب است و نسبت به پیشینه، تحصیلات، تربیت خانوادگی، ساختار روانی و عاطفی و توانایی‌های فکری خود نسبت به آن واکنش نشان می‌دهد. رسالت مؤسسات آموزش عالی، تربیت جوانانی آگاه به اهداف اسلامی، مطلع از فرهنگ غنی و مستقل اسلامی – ایرانی و متعهد به مصالح کشور است و باید در این مورد گام بردارند. (معرفت در دانشگاه اسلامی، ۱۳۸۸، ۵۸)

رعایت پوشش مناسب در محیط‌های علمی و دانشگاهی حتی در جوامع غربی نیز مورد تأکید قرار گرفته است که به طور اختصار به پاره‌ای از آنها اشاره می‌گردد:

۱- ضوابط پوشش در دانشگاه گرین ویل شمالی (آمریکا)

- پوشش و آرایش دانشجویان باید تمیز و مرتب باشد.
- لباسی که به صورت نامتناسب اندام‌ها را نشان دهد مجاز نیست.
- رنگ کردن مو جایز نیست.
- لباس نباید روی زمین کشیده شود.
- زینت آلات بدن و صورت به جز گوشواره مجاز نیست.

۲- دانشگاه آکسفورد انگلستان

مردان باید ظاهری مناسب و تمیز داشته باشند، لباس باز و بدن نامناسب و غیر مجاز است.

مردان باید از کت و شلوار تیره و پیراهن سفید و ساده، کراوات و جوراب استفاده کنند.

مو باید رنگ طبیعی داشته باشد. خط ریش‌ها نباید بیش از اندازه بلند باشد بلکه باید مرتب و کوتاه باشند. ریش غیر متعارف، گوشواره و دیگر موارد مشابه غیر قابل پذیرش است. زنان نیز باید ظاهر آراسته و مناسب داشته باشند، لباس زنان نباید پشت باز یا تنگ و بالای زانو باشد.

مدل مو و آرایش باید تمیز، مرتب و به دور از مدل‌های افراطی و رنگ‌های غیر متعارف باشد.

آسیب شناسی پوشش اسلامی در بین دختران دانشجو

یکی از مهم‌ترین مسائل بحث آسیب شناسی حجاب در بین جوانان، بررسی علل کم توجهی یا بی توجهی آنان به مقوله حجاب اسلامی است که به شایع‌ترین آنها به شرح زیر اشاره می‌شود:

الف) عوامل فرهنگی و اعتقادی

این عوامل عبارتند از:

۱. عدم شناخت کافی نسبت به فلسفه حجاب
۲. ضعف ایمان
۳. تأثیر پذیری از فرهنگ غرب

ب) عوامل بیولوژیکی و روانی

عوامل بیولوژیکی و روانی به زمینه‌های زیستی و خواسته‌های طبیعی فرد گفته می‌شود که معمولاً بین افراد مشترک است، از جمله زمینه‌های بیولوژیکی مرتبط با مقوله پوشش می‌توان از میل به خود نمایی، تبرج، تزیین، تجمل، خودآرایی، تمایل شدید به جلب توجه دیگران به ویژه در دوره جوانی، به رخ کشیدن زیبایی‌ها، میل به برانگیختن احساسات مثبت دیگران، کسب آرامش و امنیت در پرتو تحسین و تمجید دیگران، لذت جویی، میل به تظاهرات جنسی و جلب جنس مخالف، نیاز به ابراز وجود و متمایز نشان دادن خود و امیال مشابه نام برد. (ممتاز، ۱۳۸۸، ۱۲۷)

ج) عوامل اجتماعی

الگوی پوشش و کیفیت لباس در هر جامعه، بیش از آن که از شرایط اقلیمی، موقعیت تمدنی، اوضاع اقتصادی، نظام سیاسی، موقعیت سنی، جنسی و شغلی و خواسته‌های

شخصی و زیبانشناختی افراد تأثیر بپذیرد. یکی از علل مهم اجتماعی که بیشترین تأثیر را بر پوشش جوانان دارد، تأثیر پذیری از محیط می‌باشد. عوامل اجتماعی را می‌توان در محیط خانواده، محیط آموزشی و جامعه مورد بررسی قرار داد.

راه کارها و عوامل مؤثر مقابله با بی حجابی و بد حجابی

در رابطه با راه‌های مقابله با بی حجابی یا بد حجابی می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- رعایت اصل تقوای الهی در عمل از طرف آمرین به معروف و ناهیان از منکر
- ارائه الگوهای امروزی که برای نسل جوان ملموس باشد.
- بیان محسنات حجاب اسلامی و تبلیغ خوبی‌های حجاب و بیان مضرات آن
- توسعه و گسترش هیات‌های مذهبی و حمایت از آنها
- برگزاری میزگردهای تخصصی با بهره‌گیری از متخصصان جوان
- برخورد شایسته و عقلایی با پدیده و تکنولوژی‌های جدید از قبیل ماهواره و اینترنت
- ترویج فرهنگ ازدواج و استحکام بنای خانواده
- رعایت اصول اخلاقی و پوشش مناسب کارکنان و استادان
- ارتقاء سطح اخلاق و معنویات در دانشگاه اعم از کارکنان و اساتید و دانشجویان

تحقیقات انجام شده

با توجه به بررسی‌های به عمل آمده در پژوهش‌ها و تحقیقات انجام گرفته توسط پژوهشگران و مطالعات صورت گرفته، به نظر می‌رسد که مطالعات ارزنده‌ای در این رابطه صورت پذیرفته که به طور اختصار به برخی از آنها به شرح زیر اشاره می‌شود:

- اسلامی ساراب (۱۳۷۸) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی عوامل نگرش دانش آموزان دختر مقطع متوسطه نسبت به حجاب در شهرستان شهر بابک» که نمونه آماری وی ۱۰۰ نفر از جامعه آماری ۲۰۰۰ نفری دانش آموزان بین ۱۵ تا ۱۷ سال بودند به این نتیجه رسیده است که خانواده‌ها در حفظ ارزش حجاب نقش مؤثری دارند و همچنین پایبندی خانواده‌ها به فرایض مذهبی و به کارگیری شیوه‌های مناسب رفتاری توسط مسئولین مدرسه و درست دانش آموزان در نگرش آنان نسبت به حجاب مؤثر می‌باشند.

- ناهید طیبی در تحقیق خود به این نتیجه رسیده است که باید در اقدام گسترده محلی، در محله‌ها و محیط‌های محدود برای جلوگیری از هجوم فرهنگی بی‌عفتی در بافت‌های کوچک جامعه را واکسینه کردن مردم عادی در برابر ویروس فرهنگی پرداخت و همزمان با آن در شهرها و استان‌ها نیز به درمان و مبارزه با عوامل بی‌عفتی پرداخت و با نهادینه سازی باورهای دینی در دوره‌های پیش دبستانی، دبستان، راهنمایی و دبیرستان و همه قشرهای سنی و فرهنگ حجاب و عفاف را در جامعه حفظ کرد.
- محسن اسماعیلی در تحقیق خود به تبیین معنای حجاب و رابطه آن با عفاف پرداخته و به این نتیجه رسیده است که نباید در زمینه روابط انسانی از جمله روابط جنس‌های مخالف بی‌تفاوت بود بلکه باید اقدام به کار فرهنگی کرد.
- هادی شریفی در مقاله‌ای چهار راه برای نهادینه سازی موضوعات فرهنگی و اجتماعی تحت عنوان آموزش، جذابیت، قانون و نیاز بیان می‌کند که با استفاده از این چهار اصل می‌توان در ترغیب افراد به حجاب و فرهنگ سازی برای آن موفق بود.
- فرزانه نیکو برآزش در تحقیق خود به بررسی مبانی حجاب و عفاف در قرآن کریم پرداخته و سیر تاریخی حجاب را بین اقوام و ملل مطرح کرده و انواع حجاب اعم از حجاب گفتار و نگاه و رفتار را عنوان کرده است و در نهایت نتیجه گیری نموده که اسلام با طرح حجاب به تمام شخصیت زن و مرد توجه نموده تا در سایه آن جامعه‌ای سالم و دور از فساد ایجاد شود و اشخاص بتوانند مسیر کمال و سعادت را با پیروی از دستورات دینی در جامعه بشری با لطافت معنوی و کمال حقیقی تجربه کنند.

روش پژوهش

روش‌های پژوهش در واقع ابزارهایی برای رسیدن به واقعیت و کشف حقایق هستند. شناخت روش‌های پژوهشی و آگاهی از دقیق بودن آنها در علوم اجتماعی و رفتاری از حساسیت بیشتری برخوردار است. زیرا این علوم بیش از هر علم دیگری در فراز و نشیب‌های روش‌های غیر علمی سرگردان بوده است. (دلاور، ۱۳۷۴، ۲) اهداف اصلی این پژوهش در بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء سطح حجاب و عفاف در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر بوده، لذا سعی شده است بر مبنای یک روش علمی هدف

تحقیق مورد تعقیب قرار گیرد. روش علمی مستلزم طی مراحل مشخصی است که در این تحقیق به منظور بررسی عوامل مؤثر بر ارتقاء سطح حجاب و عفاف در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر به شرح زیر انجام شده است:

- طرح مساله تحقیق
- صورت بندی فرضیه‌های تحقیق
- گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق
- طبقه بندی، نام گذاری و تشخیص متغیرهای تحقیق
- تجزیه و تحلیل اطلاعات و تشخیص روابط موجود
- بررسی و تعیین ابعاد فرضیه‌های تحقیق
- گزارش نتایج آزمون فرضیه‌ها و پیشنهاد برای تحقیقات آتی

فرضیه‌های پژوهش

در این تحقیق به منظور بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای سطح حجاب و عفاف در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر ۵ فرضیه به شرح زیر تدوین و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است:

فرضیه اول

تعمیق باورها و ارزش‌های دینی، از قبیل پایبندی به اجرای احکام الهی و تقویت کنترل درونی و پرورش پاک دامنی در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

فرضیه دوم

رعایت پوشش و حفظ ظاهری ساده (آرایش نکردن) توسط کارکنان و اساتید به عنوان الگوهای عملی دانشجویان در ارتقای سطح حجاب و عفاف دانشجویان مؤثر است.

فرضیه سوم

توجه به تأمین و غنی سازی اوقات فراغت دانشجویان در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

فرضیه چهارم

مشارکت دانشجویان (حتی بدحجاب) در برنامه‌ها، مراسمات، جشن‌ها و برنامه‌های فرهنگی دانشگاه در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

فرضیه پنجم

تسریع و تسهیل امر ازدواج و آشنا کردن دانشجویان نسبت به برگزاری ازدواج کم هزینه در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری مورد پژوهش کلیه دانشجویان دختر مشغول به تحصیل دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر است و نمونه آماری به طور تصادفی در بین دانشجویان در رشته‌های مختلف دانشگاه که اشتغال به تحصیل دارند بوده که تعداد ۲۰۰ نفر از آنها به عنوان نمونه انتخاب شده اند.

ابزارهای جمع آوری اطلاعات

روش گرد آوری اطلاعات در این تحقیق از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و پرسشنامه می‌باشد، روش کتابخانه‌ای برای جمع آوری اطلاعات در زمینه ادبیات و پیشینه تحقیق استفاده گردیده که با مطالعه کتاب‌ها، مقالات و تحقیقات دیگر پژوهشگران و جستجو در اینترنت و سایت‌های مختلف اطلاعات مورد نیاز جمع آوری شده است.

روایی و پایایی تحقیق

اعتبار یا روایی عبارت است از اینکه شیوه یا ابزار جمع آوری داده‌ها تا چه حد به درستی آنچه را که قرار است بسنجد می‌سنجد. به عبارت دیگر آیا روش یا ابزار سنجش برای هدف مورد نظر کارآیی لازم را دارد. (میرزایی، ۱۳۹۰، ۳۲۶) برای تعیین روایی پرسشنامه بعد از تهیه سئوالات که قبلاً توسط پژوهشگران دیگری مورد استفاده قرار گرفته شده بود و همچنین از نظرات سایر متخصصان نیز استفاده شده است.

منظور از پایایی یعنی اینکه شیوه یا ابزار جمع آوری داده‌ها تا چه حد داده‌های دقیق و موثقی را استخراج می‌کند و یا شیوه یا ابزار جمع آوری داده‌ها تا چه حد درست و با ثبات است و نتایج همسان به دست می‌دهد. (میرزایی، ۱۳۹۰، ۳۱۱) برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه گیری شیوه‌های مختلفی به کار گرفته می‌شود که از آن جمله می‌توان به روش بازآزمایی، روش تصنیف (دو نیمه کردن)، کودر ریچاردسون و آلفای کرونباخ اشاره کرد. (بازرگان، ۱۳۷۶) در این تحقیق روش آلفای کرونباخ جهت تعیین اعتماد پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفته است.

$$\alpha = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[\frac{S_y^2 - \sum S_i^2}{S_y^2} \right]$$

در این فرمول:

K تعداد گویه ها

S_y^2 جمع واریانس مربوط به نمره مشاهده شده

$\sum S_i^2$ مجموع واریانس کل نمره‌های گویه

در این تحقیق پرسشنامه‌های جمع آوری شده از طریق رایانه و با استفاده از نرم افزار SPSS نسبت به آزمون اعتبار آنها اقدام و عدد ۰/۷۹ به دست آمد لذا با توجه به عدد فوق می‌توان گفت که پرسشنامه از اعتبار کافی برخوردار می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

روش جمع آوری اطلاعات در این پژوهش مبتنی بر پرسشنامه است که با توجه به داده‌های جمع آوری شده از نمونه آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است تا زمینه تحلیل داده‌ها و برقراری ارتباط بین متغیرها به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق فراهم شود. در این تحقیق برای بررسی آماری و تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از روش‌های آمار توصیفی استفاده گردیده و برای آزمون فرضیه‌ها از روش T با دو نمونه مستقل استفاده شده است. ضمناً این آزمون‌ها از طریق نرم افزار (SPSS) صورت گرفته که نتایج به صورت خلاصه در زیر آورده شده است:

تحلیل توصیفی داده ها

آمار توصیفی مجموعه‌ای از ابزارهای آماری هستند که با تعداد محدودی از مقادیر که توصیف دقیق حجم زیادی از داده‌ها موجب می‌شوند و با توجه به زیاد بودن داده‌های خام، درک آنها مشکل بوده لذا لازم است که به صورت نظام مند سازماندهی شوند و از نظر حجم به داده‌های قابل درک و دارای معنی خلاصه شوند. این اطلاعات در قالب جداول و نمودارها طراحی گردیده تا نمونه به درستی و به صورت دقیق و به صورت قابل درک توصیف گردند به گونه‌ای که خواننده بتواند عقیده روشنی از مقادیر و وضعیت نمونه‌ای داده‌ها و نحوه تغییر آنها داشته باشند که انجام چنین کاری وظیفه آمار توصیفی است. (میرزایی، ۱۳۹۰،

تجزیه و تحلیل داده‌ها بر حسب سن

ترکیب سنی پاسخ دهندگان و شاخص‌های مرکزی طبق جدول شماره (۱) نشان داده شده است:

جدول ۱: شاخص‌های مرکزی در رابطه با سن پاسخ دهندگان

ردیف	شاخص	محاسبه
۱	میانگین	۲۳/۳۴
۲	میانه	۲۲
۳	مد(نما)	۲۳
۴	تعداد پاسخگویان	۱۹۴
۵	عدم پاسخ	۷

طبق جدول فوق از ۱۹۴ نفر پاسخ دهنده، میانگین سنی ۲۳/۳۴، کمترین سن ۱۸ و بیشترین سن ۵۳ سال بوده است. بیشترین فراوانی (مد) در سن ۲۳ بوده که ۳۶ نفر از پاسخ دهندگان دارای آن سن بوده اند.

وضعیت تأهل

جدول شماره ۲ وضعیت تأهل پاسخ دهندگان را نشان می‌دهد:

جدول ۲: توزیع وضعیت تأهل پاسخگویان

ردیف	وضعیت تأهل	فراوانی مطلق	درصد فراوانی مطلق	درصد فراوانی تجمعی
۱	مجرد	۱۴۴	۷۲/۴	۷۲/۴
۲	متاهل	۵۵	۲۷/۶	۱۰۰
۳	جمع	۱۹۹	۱۰۰	

همانگونه که ملاحظه می‌شود از مجموع ۱۹۹ نفر پاسخ دهنده، تعداد ۱۴۴ (۷۲/۴ درصد) مجرد و بقیه یعنی ۵۵ نفر (۲۷/۶ درصد) متاهل بوده اند.

۱- سنوات تحصیلی

جدول شماره ۳ وضعیت سنوات تحصیلی پاسخ دهندگان را نشان می‌دهد.

جدول ۳: توزیع فراوانی سنوات تحصیلی پاسخگویان

ردیف	سنوات تحصیلی	فراوانی مطلق	درصد فراوانی مطلق	درصد فراوانی تجمعی
۱	سال اول	۳۴	۱۷/۵	۱۷/۵
۲	سال دوم	۴۲	۲۱/۶	۳۹/۲
۳	سال سوم	۵۳	۲۷/۳	۶۶/۵
۴	سال چهارم	۶۵	۳۳/۵	۱۰۰
۵	جمع	۱۹۴	۱۰۰	

طبق جدول شماره ۳ بیشترین فراوانی در سال چهارم به تعداد ۶۵ نفر (۳۳/۵ درصد) می‌باشد.

وضعیت اقتصادی

وضعیت اقتصادی یکی از بحث‌های اساسی است که می‌تواند در گرایش خانواده و افراد آنها برای رعایت حجاب و رعایت بعضی از موارد دینی و فرهنگی اثر گذار باشد. جدول شماره ۴ وضعیت اقتصادی پاسخگویان را نشان می‌دهد. همانگونه که ملاحظه می‌شود بیشترین فراوانی در گزینه‌های متوسط و خوب می‌باشد.

جدول ۴: توزیع فراوانی وضعیت اقتصادی خانواده‌های پاسخگویان

ردیف	وضعیت اقتصادی	فراوانی مطلق	درصد فراوانی مطلق	درصد فراوانی تجمعی
۱	ضعیف	۱۴	۷/۳	۷/۳
۲	متوسط	۸۶	۴۴/۶	۵۱/۸
۳	خوب	۷۷	۳۹/۹	۹۱/۷
۴	عالی	۱۶	۸/۳	۱۰۰
۵	جمع	۱۹۳	۱۰۰	

تحلیل و آزمون فرضیه‌های تحقیق

یک فرضیه علمی، یک فرض آزمون پذیری است که به دلیل صادق بودن در مورد برخی از واقعیات برای هدایت، بررسی و تحقیق به طور موقت پذیرفته می‌شود. هر تحقیقی مبتنی بر یک سری فرضیه کلی در خصوص روابط احتمالی بین پدیده‌ها و متغیرهای تحقیق بوده و هر تحقیقی بنا به منابع متعدد پاسخ‌هایی در رابطه با کیفیت ارتباط متغیرها با یکدیگر ارائه می‌دهد. این پاسخ‌ها که در واقع همان فرضیه‌های تحقیق می‌باشند گزاره‌هایی هستند در مورد پارامتر جامعه به گونه‌ای که آزمون‌ها به وسیله آمار نمونه‌ای امکان پذیر باشد. (کورتز، ۱۷۰، ۱۳۷۴)

فرضیه اول : تعمیق باورها و ارزش‌های دینی از قبیل پایبندی به اجرای احکام الهی و تقویت کنترل درونی و پرورش پاکدامنی در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

H0: تعمیق باورها و ارزش‌های دینی از قبیل پایبندی به اجرای احکام الهی و تقویت کنترل درونی و پرورش پاکدامنی در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر نیست.

H1: تعمیق باورها و ارزش‌های دینی از قبیل پایبندی به اجرای احکام الهی و تقویت کنترل درونی و پرورش پاکدامنی در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

نتیجه آزمون به شرح جدول شماره ۵ می‌باشد.

جدول ۵: جدول مربوط به آمار استنباطی t-test فرضیه اول

جدول اول	گروه	تعداد کل داده‌ها N	میانگین Mean	انحراف معیار داده‌ها Std.deviation	انحراف معیار میانگین نمونه Std.Error Mean
	اول	۱۰۰	۳/۷۷۴۱	/۵۶۳۴۱	/۰۵۶۳۴
	دوم	۱۰۱	۳/۳۶۳۱	/۵۷۳۴۱	/۰۵۷۰۶

رتبه	گروه	آماره F	سطح معنی داری Sig	آزمون t	درجه آزادی df	سطح معنی داری دودامنه Sig. (2tail ed)	اختلاف میانگین Mean Difference	خطای انحراف استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵٪	
									کرانه بالا	کرانه پایین
									اول	۵۶۹
دوم	۰/	۰/	۵/۱۲۶	۱۹۸/۹۸۹	۰۰۰	/۴۱۱۰۲	/۰۸۹۰۱۹	/۲۵۲۹۰	/۵۶۹۱۴	

با توجه به اطلاعات جدول اول میانگین گروه یک ۳/۷۷ با انحراف معیار ۵۶۳/ و میانگین گروه دوم ۳/۳۶ با انحراف معیار ۵۷۳/ می‌باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون لیون از ۰/۰۵ بزرگتر است ($p > 0.05$) یعنی $\text{sig} = 0.452$ می‌باشد از نتایج ردیف اول استفاده می‌شود که فرض برابری واریانس دو گروه را می‌پذیرد. در این جدول $t = 5.125$ و تفاوت $\text{sig} = 0.452$ که گویای این است میانگین گروه یک ۳/۷۷ و میانگین گروه دو ۳/۳۶ تفاوت معنی داری با هم داشته و نظرات این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵٪ با هم دیگر مشابه نمی‌باشند. لذا فرض صفر (H_0) که دلالت بر عدم تأثیر تعمیق باورها و ارزش‌های دینی در ارتقای سطح حجاب است رد و فرض H_1 مورد تایید قرار می‌گیرد. همچنین به استناد اعداد ستون آخر جدول با ۹۵ درصد اطمینان داریم که تفاوت میانگین بین اعداد ۲۵۲۸۸/ و ۵۶۹۱۵/ قرار دارد و چون صفر در این محدوده قرار نمی‌گیرد، لذا حاکی از معنی داری دو

گروه بوده لذا می‌توان نتیجه گرفت که عوامل ذکر شده در فرضیه اول در ارتقای سطح حجاب مؤثر بوده است.

فرضیه دوم: رعایت پوشش و حفظ ظاهری ساده (آرایش نکردن) توسط کارکنان و اساتید به عنوان الگوهای عملی دانشجویان در ارتقای سطح حجاب و عفاف دانشجویان مؤثر است.

H0: رعایت پوشش و حفظ ظاهری ساده (آرایش نکردن) توسط کارکنان و اساتید به عنوان الگوهای عملی دانشجویان در ارتقای سطح حجاب و عفاف دانشجویان مؤثر نیست.

H1: رعایت پوشش و حفظ ظاهری ساده (آرایش نکردن) توسط کارکنان و اساتید به عنوان الگوهای عملی دانشجویان در ارتقای سطح حجاب و عفاف دانشجویان مؤثر است.

نتیجه آزمون به شرح جدول شماره ۶ می‌باشد.

جدول ۶: جدول مربوط به آمار استنباطی t-test فرضیه دوم

جدول اول	گروه	تعداد داده‌ها N	میانگین Mean	انحراف معیار داده‌ها Std.deviation	انحراف معیار نمونه Std.Error Mean
	اول	۱۰۰	۳/۶۸۱۱	۱/۱۷۶۸۹	۱/۱۷۶۹
	دوم	۱۰۱	۲/۵۴۶۸	۳/۷۰۳۱	۱۳۶۳۵

با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون لیون از $0/05$ بزرگتر است ($p > 0/05$) و $1/31 = sig$ می‌باشد از نتایج ردیف اول جدول دوم استفاده می‌کنیم که فرض برابری واریانس‌های دو گروه را می‌پذیرد. در این جدول $t = 6/293$ و $sig = 1/31$ که گویای این است که میانگین گروه اول $3/68$ و میانگین گروه دوم $2/55$ که تفاوت معنی داری با هم داشته و نظرات این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد با هم مشابه نمی‌باشند با اطمینان ۹۵ فرض صفر (H_0) رد و فرض مقابل (H_1) مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان گفت که عوامل یاد شده در فرضیه دوم در ارتقا سطح حجاب مؤثر بوده است.

جدول دوم	گروه	آماره F	سطح معنی داری Sig	آزمون t	درجه آزادی df	سطح معنی داری دودامنه Sig.(2tailed)	اختلاف میانگین Mean Difference	خطای انحراف استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵٪	
									کرانه بالا	کرانه پایین
دوم	اول	۲/۲۹۷	/۱۳۱	۶/۲۹۳	۱۹۹	...	۱/۱۳۴۳۶	۱/۸۰۲۵	۱/۷۷۸۹۰	۱/۴۸۹۸۱
	دوم			۶/۲۹۸	۱۹۵/۱۱۵	...	۱/۱۳۴۳۶	۱/۸۰۱۲	۱/۷۷۹۱۳	۱/۴۸۹۵۸

فرضیه سوم: توجه به تأمین و غنی سازی اوقات فراغت دانشجویان در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

H0: توجه به تأمین و غنی سازی اوقات فراغت دانشجویان در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر نیست.

H1: توجه به تأمین و غنی سازی اوقات فراغت دانشجویان در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

نتیجه آزمون به شرح جدول شماره ۷ می باشد.

جدول ۷: جدول مربوط به آمار استنباطی t-test فرضیه سوم

جدول اول	گروه	تعداد کل داده ها	میانگین	انحراف معیار داده ها	انحراف معیار میانگین نمونه
		N	Mean	Std.deviation	Std.Error Mean
جدول اول	اول	۱۰۰	۳/۴۱۸۷	۰/۵۶۳۸	۰/۵۶۳۸
	دوم	۱۰۱	۳/۱۲۲۵	۰/۶۱۳۳	۰/۶۱۳۳
جدول اول	گروه	تعداد کل داده ها	میانگین	انحراف معیار داده ها	انحراف معیار میانگین نمونه
		N	Mean	Std.deviation	Std.Error Mean
جدول اول	اول	۱۰۰	۳/۴۱۸۷	۰/۵۶۳۸	۰/۵۶۳۸
	دوم	۱۰۱	۳/۱۲۲۵	۰/۶۱۳۳	۰/۶۱۳۳

فرضیه چهارم: مشارکت دانشجویان (حتی بد حجاب) در برنامه ها، مراسمات، جشن ها و برنامه های فرهنگی دانشگاه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

H0: مشارکت دانشجویان (حتی بد حجاب) در برنامه ها، مراسمات، جشن ها و برنامه های فرهنگی دانشگاه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر نیست.

H1: مشارکت دانشجویان (حتی بد حجاب) در برنامه ها، مراسمات، جشن ها و برنامه های فرهنگی دانشگاه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

نتیجه آزمون به شرح جدول شماره ۸ می باشد.

جدول ۸: جدول مربوط به آمار استنباطی t-test فرضیه چهارم

جدول اول	گروه	تعداد کل داده ها N	میانگین Mean	انحراف معیار داده ها Std.deviation	انحراف معیار میانگین نمونه Std.Error Mean
	اول	۱۰۰	۳/۲۴۱۷	/۸۷۰۱۵	/۰۸۷۰۲
دوم	۱۰۱	۲/۵۰۹۰	/۸۹۶۸۱	/۰۸۹۲۴	

جدول دوم	گروه	آماره F	سطح معنی داری Sig	آزمون t	درجه آزادی df	سطح معنی داری دودامنه Sig.(2tailed)	اختلاف میانگین Mean Difference	خطای انحراف استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵٪	
									کرانه بالا	کرانه پایین
دوم	اول	۲۹۶ ۱	۲۵۶ /	۸۷۸ ۵	۱۹۹	...	/۷۳۲۶۸	/۱۲۴۶۶	۴۸۶۸۶ /	۹۷۸ /۵۰
	دوم			۸۷۸ ۵	۹۱۹ ۱۹۸	...	/۷۳۲۶۸	/۱۲۴۶۷	۴۸۶۹۰ /	۹۷۸ /۴۶

جدول اول بیانگر این است که میانگین گروه اول ۳/۲۴ با انحراف معیار ۸۷/ و میانگین گروه دوم ۲/۵ با انحراف معیار ۸۹/ می‌باشد. همچنین چون سطح معنی داری آزمون لیون از ۰/۰۵ بزرگتر است ($p > 0/05$) لذا واریانس‌ها برابر هستند پس برای به دست آوردن t از مقادیر ردیف اول استفاده می‌نماییم. با توجه به اینکه $t = 5/878$ و $sig = 256$ می‌باشد بیانگر این است که میانگین‌های دو گروه تفاوت معنی داری با یکدیگر داشته و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد با هم دیگر متفاوتند لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 مورد تأیید قرار می‌گیرد به عبارت دیگر می‌توانیم نتیجه بگیریم مشارکت دانشجویان (حتی بد حجاب) در برنامه‌ها، مراسمات، جشن‌ها و برنامه‌های فرهنگی دانشگاه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

فرضیه پنجم: تسریع و تسهیل امر ازدواج دانشجویان و آشنا کردن آنان نسبت به برگزاری ازدواج کم هزینه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

H_0 : تسریع و تسهیل امر ازدواج دانشجویان و آشنا کردن آنان نسبت به برگزاری ازدواج کم هزینه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر نیست.

H_1 : تسریع و تسهیل امر ازدواج دانشجویان و آشنا کردن آنان نسبت به برگزاری ازدواج کم هزینه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

نتیجه آزمون به شرح جدول شماره ۹ می‌باشد.

جدول ۹: جدول مربوط به امار استنباطی t-test فرضیه پنجم

جدول	گروه	تعداد کل داده ها N	میانگین Mean	انحراف معیار داده ها Std.deviation	انحراف معیار میانگین نمونه Std.Error Mean
اول	اول	۱۰۰	۳/۳۶۲۳	/۹۶۱۰۳	/۰۹۶۱۰
	دوم	۱۰۱	۲/۵۷۲۲	۱/۰۷۸۴۳	۱۰۷۳۱

جدول دوم	گروه	آماره F	سطح معنی داری Sig	آزمون t	درجه آزادی df	سطح معنی داری دودامنه Sig.(2tailed)	اختلاف میانگین Mean Difference	خطای انحراف استاندارد	فاصله اطمینان ۹۵٪	
									کرانه بالا	کرانه پایین
اول	۳/۵۱۳	/۰۶۲	۵/۴۸۲	۱۹۹	...	/۷۹۰۱۰	/۱۴۴۱۳	/۵۰۵۸۷	/۱۰۷۴۳۲	
										دوم

همانند جداول آمار استنباطی فرضیه‌های قبلی، جدول اول نشانگر این است که گروه اول با میانگین ۳/۳۶ و انحراف معیار ۰/۹۶ و گروه دوم با میانگین ۲/۵۷ و انحراف معیار ۱/۰۷ بوده است. همچنین نظر به اینکه سطح معنا داری آزمون لون از ۰/۰۵ بزرگتر است ($p > 0.05$) لذا واریانس‌ها برابر بوده، بنابراین برای به دست آوردن t از مقادیر ردیف اول جدول دوم استفاده می‌کنیم، با توجه به اینکه $t = 5/482$ و $sig = /062$ می‌باشد بیانگر این است که میانگین‌های دو گروه تفاوت معنی داری با یکدیگر داشته و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد با هم دیگر متفاوتند، لذا فرض H_0 رد گردیده و فرض H_1 مورد تأیید قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر نتیجه گرفته می‌شود که تسریع و تسهیل امر ازدواج دانشجویان و آشنا کردن آنان نسبت به برگزاری ازدواج کم هزینه در ارتقاء سطح حجاب و عفاف مؤثر است.

۵- بحث و نتیجه گیری

با عنایت به بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و انجام آزمون‌ها نتایج زیر حاصل شد:

جدول ۱۰: مقایسه آزمون‌های تحقیق

ردیف	فرضیه	فرضیه H0	فرضیه H1	t-test محاسبه شده	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
۱	فرضیه اول	رد	تایید	۵/۱۲۵	۰/۰۰۰	H0 رد می‌شود
۲	فرضیه دوم	رد	تایید	۶/۲۹۳	۰/۰۰۰	H0 رد می‌شود
۳	فرضیه سوم	رد	تایید	۳/۵۵۴	۰/۰۰۰	H0 رد می‌شود
۴	فرضیه چهارم	رد	تایید	۵/۸۷۸	۰.۰۰۰	H0 رد می‌شود
۵	فرضیه پنجم	رد	تایید	۵/۴۸۲	۰.۰۰۰	H0 رد می‌شود

- نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد که تعمیق باورها و ارزش‌های دینی از قبیل پایبندی به اجرای احکام الهی و تقویت کنترل درونی و پرورش پاکدامنی در ارتقا سطح حجاب و عفاف مؤثر می‌باشد. و آزمون فرضیه‌ها نشان داده که میانگین نمرات گروه اول در رابطه با این فرضیه‌ها ۳/۷۷ و نمرات میانگین گروه دوم ۳/۳۶ می‌باشد که در مقایسه با میانگین سایر فرضیه‌ها عدد قابل ملاحظه‌ای را نشان می‌دهد و نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که این عامل از سایر عوامل اهمیت بیشتری در این زمینه دارد.
- نتایج آزمون فرضیه دوم نشان داد که رعایت پوشش و حفظ ظاهری (آرایش نکردن) توسط کارکنان و اساتید به عنوان الگوهای عملی دانشجویان در ارتقا سطح حجاب و عفاف دانشجویان مؤثر است. نتیجه بررسی‌ها نشان می‌دهد که میانگین نمرات گروه اول ۳/۶۸ و در مقابل میانگین گروه دوم ۲/۵۴ می‌باشد، اگرچه این عامل از دید گروه اول به عنوان دومین عامل مطرح گردیده ولی از نظر افراد گروه دوم از میانگین امتیازات پایین تر است و از اهمیت کمتری برخوردار می‌باشد.
- نتایج آزمون فرضیه سوم نشان داد که توجه به تأمین و غنی سازی اوقات فراغت دانشجویان در ارتقا سطح حجاب و عفاف مؤثر است. از لحاظ امتیاز از دید دانشجویان گروه اول این عامل سومین امتیاز را به خود اختصاص داده است با میانگین ۳/۴۱ می‌باشد و میانگین گروه دوم ۳/۱۲ بوده که هر دو میانگین به هم نزدیکند، بنابراین غنی سازی اوقات فراغت می‌تواند در ارتقا سطح حجاب مؤثر باشد.

۴. نتایج آزمون فرضیه چهارم نشان داد که مشارکت دانشجویان در برنامه‌ها، مراسمات، جشن‌ها و برنامه‌های فرهنگی دانشگاه در ارتقا سطح حجاب و عفاف مؤثر است. میانگین گروه اول در رابطه با این فرضیه ۳/۲۴ و میانگین گروه دوم ۲/۵ می‌باشد که به نظر می‌رسد از نظر دانشجویان گروه اول این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است هر چند که نسبت به سایر عوامل در رتبه آخر قرار دارد.

۵. نتایج آزمون فرضیه پنجم نشان داد که تسریع و تسهیل امر ازدواج دانشجویان و آشنا کردن آنان نسبت به برگزاری ازدواج کم هزینه در ارتقا سطح حجاب و عفاف مؤثر است. میانگین گروه اول ۳/۳۶ و میانگین گروه دوم ۲/۵۷ می‌باشد. امتیاز این عامل از نظر دانشجویان گروه اول در رتبه چهارم قرار دارد و از نظر آن‌ها اهمیت بالایی دارد.

پیشنهاد‌های حاصل از تحقیق

پیشنهاد‌های زیر که منتج از نتایج پژوهش می‌باشند عبارتند از:

۱. با توجه به نتایج آزمون، دانشگاه نسبت به ترویج فرهنگ حجاب و اشاعه آن اقدام نماید.
۲. دانشگاه نسبت به تشکیل دوره‌های آموزشی، همایش‌ها و جلسات هم‌اندیشی اقدام نماید.
۳. طی جلسات تخصصی اهمیت موضوع حجاب برای بانوان دانشجو تبیین گردد.
۴. اساتید دروس معارف اسلامی و اخلاق اسلامی نسبت به تبیین موضوع حجاب و تاکید بر اینکه رعایت حجاب اسلامی از واجبات شرعی است همت گمارند.
۵. از تندروری‌ها و نمایشی بودن حجاب در دانشگاه خودداری شود و به گونه‌ای برنامه ریزی شود که دانشجویان امر حجاب را امری درونی دانسته و از تظاهر به آن پرهیز نمایند.
۶. نسبت به معرفی دانشجویانی که نسبت به انجام این امر اهتمام دارند در بین دانشجویان اقدام نمایند.
۷. دفتر فرهنگ اسلامی نسبت به تشکیل جلسات و همایش‌هایی برای خانواده‌های دانشجویان اقدام نماید.

۸. به خانواده تأکید گردد که نسبت به رعایت پوشش خود در پیش فرزندانش اقدام نمایند.
۹. نسبت به طراحی نمایشگاه‌های مد و لباس و معرفی پوشش اسلامی برای دانشجویان اقدام گردد.
۱۰. دانشجویان از محتوای حجاب اسلامی آگاهی لازم پیدا نمایند.
۱۱. نظارت لازم بر اعمال و رفتار کارکنان و اساتید عملی گردد و آنها را از تظاهر به بدحجابی برحذر نمود.
۱۲. نسبت به طراحی برنامه‌های مسابقه و مقاله نویسی در رابطه با تبیین حجاب اسلامی اقدام کرد.
۱۳. نسبت به تهیه بسته‌های فرهنگی در رابطه با حجاب توسط دفتر فرهنگ اسلامی اقدام گردد.
۱۴. از بی توجهی به افراد بدحجاب کاملاً پرهیز نموده و آنها را ترغیب به شرکت در برنامه‌های فرهنگی نمود.
۱۵. نسبت به برنامه ریزی برای ازدواج‌های دانشجویی و بستر سازی برای برگزاری مراسم ازدواج‌های کم هزینه اقدام شود.
۱۶. از دانشجویان برای طراحی برنامه‌های ترویج حجاب در دانشگاه کمک گرفته و آنها را ترغیب به مشارکت نمود.
۱۷. آفت‌های بدحجابی توسط اساتید مدعو و متخصص در این زمینه در همایش‌هایی برای دانشجویان تبیین شود.

پیشنهاد به محققین آینده

در این تحقیق عواملی از قبیل باورها و ارزش‌های دینی، رعایت پوشش کارکنان و اساتید، تأمین و غنی سازی اوقات فراغت، مشارکت دانشجویان در برنامه‌های فرهنگی و تسریع و تسهیل امر ازدواج مورد بررسی قرار گرفت، لذا به محققین آینده پیشنهاد می‌گردد:

۱. نسبت به شناسایی عوامل دیگر در این رابطه اقدام و آنها را مورد بررسی و آزمون قرار دهند.

۲. این موضوع در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر مورد مطالعه قرار گرفت، پیشنهاد می‌گردد که موضوع مشابهی در سایر دانشگاه‌های سراسر کشور نیز مورد بررسی قرار گیرد.
۳. با توجه به اهمیت حجاب و ضرورت رعایت آن از قبل از دانشگاه، پیشنهاد می‌گردد موضوع مشابهی در مدارس آموزش و پرورش نیز مورد مطالعه قرار گیرد.
۴. در این تحقیق صرفاً نظرات دانشجویان مورد بررسی قرار گرفت، لذا پیشنهاد می‌گردد نظرات مدیران، اساتید و خانواده‌های دانشجویان نیز مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد.
۵. پیشنهاد می‌گردد نسبت به تحقیق و بررسی وضعیت روحی و روانی افرادی که به هیچ وجه انگیزه‌ای برای رعایت حجاب اسلامی ندارند اقدام گردد.

محدودیت‌های تحقیق

معمولاً پژوهش‌های در مرحله عمل با دشواری‌هایی مواجه می‌شوند که روند طبیعی آن تحت تأثیر محدودیت‌ها با مشکل مواجه می‌باشد. این محدودیت‌ها عمدتاً ناشی از ناشناخته ماندن جایگاه تحقیقات در جامعه و یا احساس عدم امنیت و روحیه محافظه‌کاری پاسخ‌دهندگان به پرسش‌نامه می‌باشد. این پژوهش نیز از این امر مستثنی نبوده است، هرچند که محقق سعی نمود دقت لازم را در رابطه با اعتبار و اطمینان نتایج تحقیق به کار ببرد اما وجود محدودیت‌های زیر می‌تواند مورد بررسی و ملاحظه قرار گیرد:

۱. نبودن پیشینه تحقیقاتی قابل توجه و کافی در این زمینه در کشور و سایر دانشگاه‌ها که مدارک معتبری برای مقایسه تحقیق حاضر یا سایر تحقیقات وجود ندارد.
۲. با توجه به این که این پژوهش صرفاً در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر مورد مطالعه قرار گرفته است لذا نتایج آن نمی‌تواند قابل تعمیم و تسری به سایر دانشگاه‌های کشور باشد.
۳. نظر به اینکه ابزار مورد استفاده در این پژوهش علاوه بر اسناد و مدارک کتابخانه‌ای عمدتاً از طریق پرسشنامه انجام گرفته است، تعدادی از پاسخگویان علیرغم تأکیدات جدی در این رابطه مبنی بر اینکه نظرات آنها به صورت محرمانه خواهد بود و در اختیار سایر افراد قرار نخواهد گرفت، لکن در تکمیل پرسشنامه‌ها به نوعی احساس خطر کرده و به بعضی از سئوال‌ها به درستی

- پاسخ نداده اند. هر چند که سعی شد با هر کدام از آنها به طور خصوصی مذاکره شود و با بیان اینکه نظرات آنها می‌تواند کمک زیادی در این زمینه به دانشگاه نماید و تلاش شد تا حدودی از محدودیت‌ها کاسته شود.
۴. عدم اعتقاد درونی برخی از دانشجویان گروه دوم (گروه افراد بد حجاب) به مقوله حجاب که بعضاً در اظهاراتشان پاسخ‌های گمراه کننده داده بودند، هر چند که سعی شد در بررسی‌ها نسبت به رفع آنها اقدام گردد.
۵. تفکیک جامعه آماری به دو گروه مستقل با حجاب و بد حجاب از حساسیت خاصی برخوردار بود و اگر گروه دوم (بد حجاب‌ها) متوجه این موضوع می‌شدند منجر به بروز حساسیت‌های قابل ملاحظه‌ای در این زمینه می‌شد.

منابع

۱. بازرگان، عباس، ۱۳۷۶، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات آگاه.
۲. دلاور، علی، ۱۳۷۴، مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران، انتشارات رشد.
۳. راغب اصفهانی، ابوالقاسم، ۱۴۱۲هـ، مفردات الاتیفاظ القرآن، تحقیق صفوان عدنان داودی، دارالقلم بیروت
۴. شریعتمداری، جعفر، ۱۳۷۲، شرح تفسیر لغات قرآن بر اساس تفسیر نمونه، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
۵. کورتز، نورمن آر، ۱۳۷۴، مقدمه‌ای بر آمار در علوم اجتماعی، ترجمه حبیب اله تیموری، تهران، نشر نی.
۶. ماهینی انسیه، خسروپناه عبدالحسین، ۱۳۸۸، راه کارهای ترویج پوشش اسلامی در بین دختران دانشجو، معرفت در دانشگاه اسلامی.
۷. ممتاز، فریده، ۱۳۸۹، جامعه شناسی شهری، تهران، شرکت انتشار.
۸. میرزایی، خلیل، ۱۳۹۰، پژوهش، پژوهشگری و پژوهش نامه نویسی، تهران، انتشارات جامعه شناسانت.

